

*Пон-Стасів В. Г.,**аспірант кафедри міжнародного права**Навчально-наукового інституту міжнародних відносин**Київського національного університету імені Тараса Шевченка**ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6185-8576>*

ПОЛОЖЕННЯ № 4.4 РЕГЛАМЕНТУ РАДІОЗВ'ЯЗКУ МСЕ: ТЛУМАЧЕННЯ У СВІТЛІ ВІДЕНСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена тлумаченню положення № 4.4 Регламенту радіозв'язку Міжнародного союзу електров'язку як договірної норми, що допускає присвоєння частот із відступом від Таблиці розподілу смуг частот за двох умов: незавдання шкідливих завад і відсутності права вимагати захисту від них. Бурхливий розвиток нових технологій, зокрема прямого супутникового зв'язку з користувацькими пристроями (Direct-to-Device, D2D) підняв питання застосування цього механізму. Як наслідок, ця проблематика є ключовою на порядку денному Всесвітньої конференції радіозв'язку 2027 року. В статті розглянуто застосування Положення № 4.4 Регламенту радіозв'язку МСЕ як проблему тлумачення міжнародного договору, зокрема чи може повторюване використання положення № 4.4 у сучасній регуляторній практиці бути підставою для його розширювального тлумачення, для виникнення «наступної практики застосування договору, яка встановлює угоду учасників щодо його тлумачення» у значенні статті 31(3)(b) Віденської конвенції про право міжнародних договорів. Окремо проаналізовано чи практика застосування Положення № 4.4 дає підстави говорити про модифікацію договору практикою або про формування паралельного спеціального режиму. Обґрунтовано, що саме по собі положення № 4.4 не встановлює міжнародно захищеного режиму використання, а записи в MIFR для інформаційних цілей не мають аналогічних правових наслідків, що й реєстрація присвоєнь, здійснених відповідно до Регламенту. Показано, що наявні національні, регіональні та інституційні матеріали радше фіксують регуляторну напругу і практичну недостатність чинної рамки для масштабованої комерційної моделі D2D-ІМТ, ніж підтверджують узгоджену, спільну та послідовну практику учасників договору. Розмежовано практику держав-членів МСЕ, інституційну практику Бюро радіозв'язку та Ради з питань Регламенту радіозв'язку, поведінку приватних операторів і мовчазне прийняття. Окрему увагу приділено співвідношенню між дерогаційною логікою положення № 4.4, процедурною архітектурою MIFR та програмним змістом статті 44 Статуту МСЕ. Наукова новизна статті полягає у поєднанні договірно-правового аналізу з оцінкою сучасної регуляторної практики D2D. Зроблено висновок, що на сучасному етапі правове оформлення тривалого і міжнародно захищеного статусу D2D-ІМТ потребує формального перегляду Регламенту радіозв'язку, оскільки поточна практика застосування положення № 4.4 не забезпечує необхідної правової еволюції. Щоправда у світлі підготовки до Всесвітньої конференції радіозв'язку 2027 року показано також, що стаття 44 Статуту МСЕ повинна розглядатися як та рамка, яка ляже в основу перегляду існуючого режиму на основі справедливого, раціонального та ефективного використання спектра.

Ключові слова: положення № 4.4 Регламенту радіозв'язку МСЕ, мовчазне прийняття в міжнародному праві, прямий супутниковий зв'язок із кінцевими пристроями (D2D), ВКР-27, механізм дерогації.

Постановка проблеми. Всесвітні конференції радіозв'язку покликані адаптувати Регламент радіозв'язку до технологічних змін через формальний перегляд його положень. Наступна ВКР-27 відбудеться в Шанхаї з 18 жовтня до 12 листопада 2027 р. після Асамблеї радіозв'язку, запланованої на 11–15 жовтня 2027 р. [5]. За статтями 4 і 54 Статуту МСЕ адміністративні регламенти, зокрема Регламент радіозв'язку, є обов'язковими міжнародними інструментами [1–3], а стаття 13 наділяє Всесвітню конференцію радіозв'язку повноваженнями їх переглядати. Таким чином, рішення прийняті на ВКР є обов'язковими для держав-членів МСЕ.

Стаття 44 вимагає раціонального, ефективного та економічного використання радіочастотного спектра, геостационарної супутникової орбіти та інших супутникових орбіт так, щоб держави мали справедливий доступ. Стаття 45 переводить цю логіку на практичний рівень через обов'язок не створювати шкідливих завад.

Фактичне впровадження технології супутникового зв'язку D2D призводить до «розмивання» межі між мобільними (ІМТ) та супутниковими послугами. На цьому тлі, Положення № 4.4 Регламенту радіозв'язку МСЕ (надалі – «Положення № 4.4») набуває особливої ваги, оскільки допускає використання поза Таблицею розподілу смуг частот за двох умов: (1) незавдання шкідливих завад та (2) за відсутності права вимагати захисту від них. Проблема полягає не в тому, чи допускає це положення відступ від Таблиці, — це прямо випливає з тексту, а проблема в іншому: чи може регулярне застосування цієї норми, перетворити таке використання на фактично звичайне право без формального перегляду Регламенту радіозв'язку?

Мета статті полягає у розгляді проблеми застосування дерогаційного механізму крізь призму правил тлумачення міжнародних договорів. Спочатку дослідимо звичайне значення Положення № 4.4 у світлі статті 31(1) Віденської конвенції. Далі проаналізуємо зміст статті 31(3)(b), де йдеться про «наступну практику застосування договору, яка встановлює угоду учасників щодо його тлумачення» [16]. Окремо постає питанням: чи може сукупна практика у цій сфері свідчити не лише про тлумачення, а й про формування паралельного спеціального режиму? При цьому, слід розрізнити практику держав-членів МСЕ, інституційну практику Бюро радіозв'язку та Рада з питань Регламенту радіозв'язку, поведінку приватних операторів і мовчазне прийняття. І як результат,

отримаємо відповідь на питання: як використання Положення № 4.4 в межах окремих країн та фактичного глобального розгортання супутникових послуг D2D співвідноситься з принципом справедливого доступу, закріпленим у статті 44 Статуту МСЕ?

Стан дослідження проблеми. Спеціальна юридична література, присвячена безпосередньо Положенню № 4.4, залишається обмеженою. D. Stratigentas одним із перших показав, що ця норма може виступати структурною вразливістю Регламенту радіозв'язку, оскільки відкриває простір для стратегічного використання дерогації у сфері малих супутників [8]. Однак сьогодні це твердження уже не охоплює повністю сучасну проблематику, адже на даний момент йдеться не про окремі випадки, а про D2D-IMT, мегасузір'я та ринково значущі моделі використання.

Інші дослідження, які так чи інакше торкаються проблематики, безпосередньо не досліджують Положення № 4.4. S. Berry та ін. вивчають управління завадами й права на використання спектра для LEO-мегасузір'їв [9]. W. Almarshedi і D. Reed критикують міжнародні та національні процедури управління спектром для негеостационарних широкопasmових мереж [10]. S. Tonkin та J. P. De Vries аналізують ризики спільного використання спектра новими сузір'ями [11]. У ширшому теоретичному плані M. El-Moghazi та J. Whalley описують Регламент радіозв'язку як режим, що перебуває під тиском нових технологій і потребує інституційного переосмислення [12], а R. Frieden показує, як у сфері супутникового зв'язку національне регулювання починає випереджати багатостороннє врегулювання [13]. Усі ці праці окреслюють ширший регуляторний контекст, але не дають прямої відповіді на головне питання: де закінчується тлумачення норми, що допускає відступ, і починається фактична підміна формального перегляду?

До сучасної проблеми найближче підводять дослідження D2D та справедливого доступу, зокрема H. Taha, P. Vári та A. Lapsánszky переконливо показують, що D2D-супутниковий зв'язок уже перетворився на центральну проблему на стику права МСЕ, європейського регулювання спектра та ринкового доступу, який не варто плутати зі справедливим доступом в розумінні міжнародного права [14]. B. A. Gur і J. Kulesza наголошують, що принцип справедливого доступу повинен розглядатися як можливість для країн, що розвиваються отримати доступ до супутникового широкопasmового зв'язку, адже надалі використання логіки, за якою перевагу дістає той, хто першим займає ресурс не можна вважати справедливим [15]. Щоправда і в цій літературі Положення № 4.4 зазвичай залишається фоновим інструментом, а не самостійним об'єктом тлумачення.

Таким чином, аргументи в цій статті спираються на інституційні та регуляторні матеріали: текст Регламенту радіозв'язку, Правила процедури, позиції RSPG, рішення FCC, мандати Європейської Комісії та звіти ECC. Ці матеріали не є ані текстом міжнародного договору, ані практикою сторін у значенні статті 31(3)(b) Віденської конвенції. Водночас вони точно показують, де проходить живий конфлікт між гнучкістю, яку дає відступ згідно Положення № 4.4, і потребою у формальному правому оформленні.

Виклад основного матеріалу

Звичайне значення положення № 4.4 Регламенту радіозв'язку МСЕ

Регламент радіозв'язку має договірний характер і підлягає тлумаченню відповідно до статей 31–33 Віденської конвенції, принаймні тією мірою, якою ці положення відображають норми звичаєвого міжнародного права [16–18]. Предмет і мета

Регламенту виходять за межі суто технічної координації. Вони охоплюють справедливий доступ, раціональне використання радіочастотного спектра, геостационарної супутникової орбіти та інших супутникових орбіт, запобігання шкідливим завадам і забезпечення передбачуваності міжнародного режиму [1–3]. У цьому контексті Положення № 4.4 не можна тлумачити як паралельний механізм створення нових захищених прав поза логікою Таблиці розподілу смуг частот.

Текст норми безпосередньо підтверджує такий висновок. Положення № 4.4 дозволяє здійснювати присвоєння частот з відступом від Таблиці розподілу смуг частот, але лише за двох умов. По-перше, станції не повинні створювати шкідливих завад станціям, що працюють відповідно до Статуту, Конвенції та Регламенту радіозв'язку. По-друге, вони не можуть вимагати захисту від шкідливих завад, яких зазнають від таких станцій [3]. Це формулювання не є випадковим. Воно втілює логіку статті 45 Статуту МСЕ в самій структурі розподілу частот. Таким чином, визначальною ознакою положення № 4.4 є відсутність права на міжнародний захист, а не прихована можливість набути його через повторювану практику.

Окремого розгляду потребує зв'язок цього Положення № 4.4 з міжнародним довідковим реєстром частот (укр. МДРЧ або англ. Master International Frequency Register, надалі для зручності використовується абревіатура англійською «MIFR»). Це один із центральних елементів системи міжнародного визнання, пріоритету та захисту присвоєнь частот у межах Регламенту радіозв'язку. В оглядових працях порушується також питання, чи є повна реєстрація в MIFR конститутивною чи декларативною щодо міжнародного визнання, а також: яку юридичну вагу має повідомлення без внесення його до реєстру [18]. Це питання детально тут не розглядається, оскільки невідповідні присвоєння, що експлуатуються за Положенням № 4.4, заносяться до MIFR лише для інформаційних цілей, що не є вирішальним для поставленого питання [3, 19]. Якщо сама система не пов'язує такий запис із виникненням звичайного міжнародного захисту, то повторювана наявність присвоєння, здійсненого з відступом від Таблиці, у MIFR не може сама по собі перетворитися на доказ існування визнаного права на захист.

Такий висновок підтверджує і внутрішній контекст самого Регламенту радіозв'язку. Неузгоджене присвоєння, про яке йдеться в положенні № 8.4 Регламенту, не набуває звичайного міжнародного визнання лише тому, що адміністрація посиляється на Положення № 4.4. Положення № 8.5 Регламенту прямо пов'язує таке присвоєння з обов'язком негайно усунути шкідливі завади, якщо вони фактично виникли щодо присвоєнь, які здійснюються відповідно до Регламенту. У процедурному вимірі № 11.36 показує, що за несприятливого висновку таке присвоєння може бути внесене до MIFR лише для інформації і лише за умови зобов'язання адміністрації експлуатувати його відповідно до Положення № 4.4 [3, 19].

«Наступна практика» у значенні статті 31(3)(b) Віденської конвенції

Ключове питання полягає в тому, чи може повторюване використання Положення № 4.4 набути значення тієї «наступної практики застосування договору, яка встановлює угоду учасників щодо його тлумачення», про яку йдеться у статті 31(3)(b) Віденської конвенції? [16, 17]. А якщо глибше, то доктринальне питання стосується того, чи може сукупна, стала й фактично прийнята практика в цій сфері свідчити не про тлумачення, а про заміну договору практикою або формування паралельного спеціального

режиму в межах МСЕ? Теоретично можна поставити і питання про локалізований звичай, але в термінах практики Міжнародного Суду це вимагало б сталої, однорідної та прийнятої як право практики відповідного кола держав [24, 25]. Жодну з цих рамок не варто відкидати наперед, але оцінювати їх слід крізь призму правил тлумачення договорів і наявного доказового матеріалу.

Проект висновків Комісії міжнародного права 2018 р. виходить з презумпції, що наступні угоди і наступна практика використовуються насамперед для тлумачення договору, а не для його зміни [17]. Висновок 10 Комісії наголошує, що для статті 31(3)(b) значущою є лише така практика, яка встановлює угоду учасників, а мовчання може враховуватися лише тоді, коли обставини справді вимагали реакції [17]. Для договорів, пов'язаних із діяльністю міжнародних організацій, Комісія окремо зауважує у висновку 12, що практика організації може бути релевантною, але не автоматично ототожнюється з практикою сторін [17]. Для твердження про модифікацію договору практикою потрібен значно вищий ступінь сталої, узгодженої та прийнятої поведінки сторін, ніж той, який демонструє сучасне посилення на Положення № 4.4.

Таким чином, практика держав-членів МСЕ потенційно може бути використана для тлумачення згідно статті 31(3)(b). Практика Бюро радіозв'язку та Рада з питань Регламенту радіозв'язку є інституційною практикою застосування режиму. Поведінка приватних операторів, навіть якщо вона санкціонована державами, не тотожна практиці сторін договору. Нарешті, відсутність заперечень може враховуватися лише тоді, коли обставини справді вимагали безпосередньої реакції й дають підстави говорити про мовчазну згоду або мовчазне прийняття [17]. Без такого розрізнення будь-яке посилення на «накопичення практики» буде хибним.

Про яку ж практику може йти мова у світлі Положення № 4.4? Йдеться не про переоцінку двох базових умов самої норми, а про питання на кшталт процедур повідомлення, очікувань щодо координації, операційної дисципліни та наслідків фактичного спричинення шкідливих завад і формальної та фактичної реакції на них. Відповідно, наразі не має достатніх підстав стверджувати, що склався паралельний спеціальний режим, який усуває відсутність права на захист, або локалізований звичай у сенсі практики Міжнародного Суду. Правила процедури, схвалені Radio Regulations Board (RRB) у 2025 р., не розширюють сферу дії Положення № 4.4 до рівня загальної норми [20]. Вони виходять з того, що адміністрація, яка посилається на Положення № 4.4 і далі діє в межах процедур повідомлення, але не набуває пріоритетного захисту, а у випадку фактичного спричинення шкідливих завад має вжити заходів для їх негайного усунення [3, 20]. Відповідно, навіть узятя разом практика держав, інституційна практика МСЕ, операторська поведінка та поодинокі мовчання не перетворюють відступ, допустимий на умовах Положення № 4.4, на звичайне міжнародно захищене використання.

Практика застосування положення № 4.4 у сфері D2D і регуляторна прогаллина

Національна регуляторна практика є одним із найпереконливіших свідчень того, що Положення № 4.4 сприймається як тимчасовий, але недостатній інструмент. 14 березня 2024 р. Федеральна комісія зі зв'язку США ухвалила першу національну рамку для Supplemental Coverage from Space (SCS) [21]. Вона допустила використання певних смуг наземного рухомого зв'язку для прямого супутникового зв'язку з мобільними телефонами, але водночас наголосила, що міжнародний вимір таких операцій

і надалі залежить від іноземних дозволів, координації на кордоні та виконання умов незавдання шкідливих завад. Отже, навіть у найбільш інноваційному національному рішенні не було надано повноцінного права, яке б включало і міжнародний захист, натомість враховані прямі приписи Положення № 4.4.

Ще виразніше проблему формулюють регіональні акти м'якого права та регуляторні матеріали. RSPG констатує, що відомі на сьогодні D2D-ІМТ сузір'я працюють на підставі Положення № 4.4 за умови незавдання шкідливих завад і без права вимагати захисту [6]. Звіт ECC 373, своєю чергою, показує, що D2D-MSS у низці випадків може вписуватися в чинну рамку MSS, тоді як найгостріша проблема постає там, де супутниковий сервіс використовує ІМТ-смуги без належної міжнародної архітектури захисту, координації та визнання [7]. Мандат Європейської Комісії до СЕРТ від 27 жовтня 2025 р. прямо виходить із того, що D2D-ІМТ у гармонізованих смугах ЄС потребує окремо сформульованих технічних умов, хоч і найменш обмежувальних [22]. Жоден із цих матеріалів не є практикою сторін у значенні статті 31(3)(b) Віденської конвенції, але всі вони показують, як самі регулятори описують межі чинного режиму.

Ці матеріали чітко показують: самі регулятори та учасники ринку не сприймають Положення № 4.4 як достатню й завершену основу для сталого D2D-ІМТ. Якщо навіть там, де сервіс уже розгортається, доводиться створювати додаткові національні, регіональні та технічні рішення навколо норми, що допускає відступ, це свідчить про невідповідність правового інструменту масштабу явища.

Практика самих конференцій МСЕ підтверджує, що коли потреба у використанні частот набуває сталого характеру, належною відповіддю є відкритий регуляторний перегляд. Показовою в цьому плані є Резолюція 249 (WRC-19) щодо зв'язків «космос – космос» у рухомій супутниковій службі. У ній конференція прямо визнала, що окремі системи вже поклалися на Положення № 4.4, однак така опора не створює надійної основи для подальшого розвитку систем, їхньої комерційної життєздатності та доступності послуг для кінцевих користувачів. Саме тому WRC-19 не надала таким практикам мовчазного нормативного схвалення, а передала питання до режиму досліджень і можливої розробки технічних умов та регуляторних положень. Резолюція 249 є важливим прецедентом: коли дерогаційне використання стає системним, належною відповіддю має бути формалізований перегляд, а не розширювальне тлумачення Положення № 4.4 [23].

Пункт 1.13 порядку денного ВКР-27 через це набуває особливої ваги. Він не просто стосується D2D як нової послуги, а ставить питання про те, чи повинна система МСЕ й надалі спиратися на логіку відступу там, де економічні та технічні умови вже вимагають більшої визначеності [4, 5]. Межа між тлумаченням і переглядом тут стає практично відчутною.

Справедливий доступ і проблема масштабу

Стаття 44 Статуту МСЕ має характер *lex imperfecta*, не будучи нормою прямої дії щодо розподілу ресурсів, вона водночас виконує роль ключового інструменту тлумачення, через призму якого мають впроваджуватися всі технічні положення Регламенту радіозв'язку. Вона поєднує щонайменше три виміри: дистрибутивний, оскільки йдеться про обмежені природні ресурси і справедливий доступ; процедурний, бо доступ до ресурсу опосередковується координаційними та реєстраційними механізмами Регламенту радіозв'язку, зокрема процедурами на кшталт № 9.1 і № 11.41; телеологічний, оскільки ця стаття задає критерій тлумачення інших положень Регламенту [2, 3].

З цього не випливає, що стаття 44 сама по собі створює індивідуально-захищене суб'єктивне право держави або оператора на певне присвоєння частот. Вона радше окреслює нормативну рамку, в межах якої слід оцінювати, чи не виходить застосування окремої норми за межі її функції.

Тут і виникає проблема масштабу. Використання невеликого обсягу ще можна розглядати як виняток, що не змінює загальної архітектури режиму. Коли ж ідеться про масові D2D-послуги, що спираються на великі сузір'я супутників (часто їх називають «мегасузір'я», оскільки включають уже не сотні, а тисячі і навіть десятки тисяч одиниць) і виходять на споживчий ринок, різниця між відступом і новою регуляторною моделлю починає стиратися. Тоді питання полягає вже не лише в ефективності використання спектра, а чи не підриває операційна перевага окремих акторів процедури та баланс, через які система покликана забезпечувати справедливий доступ держав до ресурсу, і чи не посилює вона фактичну логіку «хто перший зайняв, той і користується» [13, 15].

Як програмна норма, стаття 44 Статуту МСЕ не вирішує спір сама по собі, але допомагає оцінити, чи сумісне перетворення відступу на масштабну ринкову практику з об'єктом і цілями договору. Новітні дослідження супутникового широкосмугового доступу [15] не створюють самостійного правового критерію, проте підтверджують, що великомасштабне використання Положення № 4.4 має не лише технічні, а й розподільчі наслідки. Як висновок, питання про межі відступу є не тільки питанням юридичної техніки, а й питанням про те, чи здатна система МСЕ зберегти рівновагу між інновацією, передбачуваністю та справедливістю процедури.

Висновки. Невідповідність між Положення № 4.4 та потребами ринку D2D-ІМТ є фундаментальною: цей пункт є лише регуляторним винятком, який не може забезпечити стабільності, необхідної для повноцінної комерційної експлуатації технології. Положення № 4.4 дозволяє обмежене і незахищене використання, тобто по суті передбачає тимчасовий характер використання, наприклад для тестування технології, але до тих пір, доки це питання не буде врегульовано. Тривалість експлуатації під Положенням № 4.4 не змінює цієї ознаки і лише свідчить або про відсутність шкідливих завад, або про відсутність вчасних заперечень.

Тривала комерційна модель, натомість, потребує стабільного, міжнародно-визнаного та передбачуваного правового статусу. Діяльність приватних операторів доказує комерційний попит, але не *opinio juris* сторін міжнародного договору, адже національні рішення окремих адміністрацій вказують лише на фрагментарну толерантність, а їх не можна віднести до узгодженої практики між державами-членами МСЕ. В той же час інституційна практика (рішення Бюро радіозв'язку та Ради з питань Регламенту радіозв'язку), за висновком 12 КМП, не отожднюється автоматично з практикою сторін [17]. Що ж до мовчазного прийняття, то це може бути релевантним тільки в тих ситуаціях, де обставини вимагали реакції, чого чинний режим зі своїми операційними механізмами реагування на завади не припускає. Жоден із цих пластів окремо або в сукупності не формує узгодженої (*concordant*), спільної (*common*) та послідовної (*consistent*) практики учасників, а відповідно не досягає порогу «наступної практики» у значенні статті 31(3)(b) Віденської конвенції.

Аргумент про можливість модифікації договору через практику не потребує спростування *in abstracto*. Навіть якщо припустити доктринальну допустимість такої зміни (що саме по собі є дискусійним), поточний рівень практики не досягає необхідного

порогу, а стаття 39 Віденської конвенції прямо вимагає офіційної згоди сторін для будь-якої модифікації, яка в межах МСЕ завжди виражається через офіційне підписання Заключених актів Всесвітніх конференцій радіозв'язку (WRC) [17]. Паралельний спеціальний режим також не формується, оскільки Положення № 4.4 функціонує в межах Регламенту радіозв'язку як субординоване застереження про терпимість (*tolerance clause*). Натомість спостерігається процедурна координація в межах ланцюга МСЕ – RSPG – CEPT, що свідчить про розвиток інструментів глобально-адміністративного права, а не про виокремлення автономного правового субрежиму [6, 22]. Локалізований звичай також не знаходить підтвердження в наявному дослідженні [24, 25].

Сукупність регуляторних позицій (RSPG, мандат Європейської Комісії до CEPT, Звіт ECC 373, FCC SCS Order, Резолюція 253 (WRC-23)), а також поведінка самих операторів, що оперують категоріями ліцензування, ринкового доступу та захисту інвестицій [4, 6, 7, 21, 22] належить до сфери *lex ferenda*, а не реінтерпретації *lex lata*. Вона сигналізує саме про недостатність чинної рамки для масштабованої комерційної моделі D2D-ІМТ, особливо у смугах, переважно гармонізованих для наземного ІМТ. Резолюція 249 (WRC-19) уже фіксує відповідну інституційну презумпцію коли дерогаційне використання набуває системного характеру і вимагає формального перегляду, а не розширювального тлумачення [23]. Пункт 1.13 порядку денного ВКР-27 переводить цю презумпцію в оперативну площину [4, 5].

Заповнення цієї прогалини у спосіб, сумісний зі статтею 44 Статуту МСЕ, а саме через раціональне, ефективне і справедливе використання ресурсу, можливе лише через відкритий перегляд Регламенту радіозв'язку, а не через акумуляцію практики навколо норми, що допускає відступ. Якщо D2D-ІМТ має отримати тривалий і захищений міжнародний статус, то це повинно статися шляхом відкритого перегляду Регламенту радіозв'язку, а не через поступове нашарування практики навколо норми, що допускає відступ.

Література:

1. *Collection of Basic Texts of the International Telecommunication Union. Edition 2023*. Geneva : ITU, 2023.
2. *Constitution of the International Telecommunication Union. Collection of Basic Texts of the International Telecommunication Union*. Geneva: ITU, 2023.
3. *Radio Regulations. Edition of 2024*. Geneva: ITU, 2024.
4. Resolution 253 (WRC-23). Studies on possible new allocations to the mobile-satellite service for direct connectivity between space stations and International Mobile Telecommunications (IMT) user equipment to complement terrestrial IMT network coverage. *World Radiocommunication Conference 2023 (WRC-23) Final Acts*. Geneva : ITU, 2024.
5. WRC-27 – ITU World Radiocommunication Conference 2027 [Електронний ресурс]. *International Telecommunication Union*. URL: <https://www.itu.int/wrc-27/> (дата звернення: 22.04.2026).
6. Radio Spectrum Policy Group. Opinion on the EU-level policy approach to satellite Direct-to-Device connectivity and related Single Market issues. RSPG25-020 FINAL [Електронний ресурс]. Brussels, 17 June 2025. URL: https://radio-spectrum-policy-group.ec.europa.eu/document/download/72e52901-fa1a-474a-9480-a222c5b36545_en?filename=RSPG25-020final-RSPG_Opinion_on_D2D_and_Single_Market_Issues.pdf
7. ECC Report 373. Exploring the regulatory and technical elements with respect to national authorisation of satellite based Direct-to-Device (D2D) communications via existing available smartphones

- [Електронний ресурс]. Approved 13 February 2026. URL: <https://docdb.cept.org/download/4909>
8. Stratigentas D. Potential Abuses to the ITU Radio Regulations: The Licensing of Small Satellites. *Journal of Space Safety Engineering*. 2015. Vol. 2, No. 1. P. 4–11. DOI: 10.1016/S2468-8967(16)30034-9.
 9. Berry S. et al. Spectrum Rights in Outer Space: Interference Management for Low Earth Orbit (LEO) Broadband Constellations. *Journal of Information Policy*. 2024. Vol. 14. P. 747–784. DOI: 10.5325/jinfopoli.14.2024.0021.
 10. Almarshedi W., Reed D. Critique of the International/National Spectrum Management Process for Non-Geostationary-Satellite Orbit Broadband Networks [Електронний ресурс]. SSRN 3142427. 2018. URL: <https://ssrn.com/abstract=3142427>
 11. Tonkin S., De Vries J. P. NewSpace Spectrum Sharing: Assessing Interference Risk and Mitigations for New Satellite Constellations [Електронний ресурс]. SSRN 3140670. 2018. URL: <https://ssrn.com/abstract=3140670>
 12. El-Moghazi M., Whalley J. The International Radio Regulations: The Case for Reform. Springer Cham, 2021.
 13. Frieden R. Why Has Multilateral Space and Spectrum Resource Management Become More Difficult? *Telecommunications Policy*. 2022. Vol. 46, No. 10. Art. 102426. DOI: 10.1016/j.telpol.2022.102426.
 14. Taha H., Vári P., Lapsánzky A. Direct-to-Device Satellite Communications in the European Union: Spectrum Allocation and Regulatory Pathways Within the ITU Framework. *IEEE Access*. 2025. Vol. 13. P. 190556–190581.
 15. Akçali Gür B., Kulesza J. Equitable access to satellite broadband services: Challenges and opportunities for developing countries. *Telecommunications Policy*. 2024. Vol. 48, No. 5. Art. 102731. DOI: 10.1016/j.telpol.2024.102731.
 16. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. [Електронний ресурс]. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118 (дата звернення: 22.04.2026).
 17. International Law Commission. Draft conclusions on subsequent agreements and subsequent practice in relation to the interpretation of treaties, with commentaries. *Report of the International Law Commission on the work of its seventieth session. UN Doc. A/73/10*, ch. IV. New York : United Nations, 2018.
 18. Lyall F., Larsen P. B. *Space Law: A Treatise*. 2nd ed. Abingdon Routledge, 2018.
 19. Master International Frequency Register (MIFR) [Електронний ресурс]. *International Telecommunication Union*. URL: <https://www.itu.int/en/ITU-R/terrestrial/broadcast/Pages/MIFR.aspx>
 20. Rules of Procedure approved by the Radio Regulations Board (RRB). 2025 ed. [Електронний ресурс]. Geneva: ITU, 2025. URL: https://www.itu.int/dms_pub/itu-r/opb/reg/R-REG-ROP-2025-PDF-E.pdf
 21. Federal Communications Commission. Single Network Future: Supplemental Coverage from Space; Space Innovation. Report and Order and Further Notice of Proposed Rulemaking. FCC 24–28 [Електронний ресурс]. Adopted 14 March 2024. URL: <https://docs.fcc.gov/public/attachments/FCC-24-28A1.pdf>
 22. European Commission. Mandate to CEPT to study feasibility of and develop least restrictive harmonised technical conditions for the use of EU-harmonised frequency bands for terrestrial wireless systems providing electronic communications services by satellite systems providing Direct-to-Device-IMT connectivity [Електронний ресурс]. 27 October 2025. URL: https://cept.org/documents/ecc/91929/ecc-25-059_annex1_mandate-to-the-cept-on-d2d-imt-in-eu-harmonised-ecs-bands
 23. Resolution 249 (WRC-19). Study of technical and operational issues and regulatory provisions for space-to-space transmissions in the Earth-

- to-space direction in the frequency bands [1 610–1 645.5 and 1 646.5–1 660.5 MHz] and the space-to-Earth direction in the frequency bands [1 525–1 544 MHz], [1 545–1 559 MHz], [1 613.8–1 626.5 MHz] and [2 483.5–2 500 MHz] among non-geostationary and geostationary satellites operating in the mobile-satellite service. *Final Acts WRC-19* [Електронний ресурс]. URL: https://www.itu.int/dms_pub/itu-r/oth/0C/0A/R0C0A00000F0087PDFE.pdf
24. *Asylum (Colombia/Peru)*, Judgment, I.C.J. Reports 1950, p. 266.
 25. *Right of Passage over Indian Territory (Portugal v. India)*, Merits, Judgment, I.C.J. Reports 1960, p. 6.

Pop-Stasiv V. Provision No. 4.4 of the ITU Radio Regulations: Interpretation in Light of the Vienna Convention

Summary. This article is devoted to the interpretation of No. 4.4 of the ITU Radio Regulations as a treaty provision permitting frequency assignments in derogation from the Table of Frequency Allocations, subject to two conditions: that no harmful interference is caused and that no protection from such interference is claimed. The rapid development of new technologies, in particular direct-to-device (D2D) satellite connectivity, has raised questions regarding the use of this mechanism. As a result, this issue has become prominent on the agenda of the World Radiocommunication Conference 2027 (WRC-27). The article examines the application of No. 4.4 as a matter of treaty interpretation, in particular whether the repeated use of this provision in contemporary regulatory practice may serve as a basis for its broader interpretation, or for the emergence of “subsequent practice in the application of the treaty which establishes the agreement of the parties regarding its interpretation” within the meaning of Article 31(3) (b) of the Vienna Convention on the Law of Treaties. It also considers whether the practice of applying No. 4.4 provides grounds for treaty modification by practice or for the formation of a parallel special regime. It is argued that No. 4.4 does not in itself establish an internationally protected regime of use, and that entries in the Master International Frequency Register (MIFR) made for information purposes do not produce legal effects equivalent to the registration of frequency assignments carried out in accordance with the Radio Regulations. It is further shown that existing national, regional, and institutional materials reflect regulatory pressure and the practical limitations of the current framework for a scalable D2D-IMT commercial model, rather than a concordant and consistent practice of the treaty parties. A distinction is drawn between the practice of ITU Member States, the institutional practice of the Radiocommunication Bureau and the Radio Regulations Board, the conduct of private operators, and tacit acceptance (acquiescence). Particular attention is paid to the relationship between the derogation mechanism of No. 4.4, the procedural framework of the MIFR, and Article 44 of the ITU Constitution. The article concludes that, at the present stage, the establishment of a stable and internationally protected legal status for D2D-IMT requires a formal revision of the Radio Regulations, as the current practice under No. 4.4 does not ensure the necessary legal evolution. In this context, Article 44 of the ITU Constitution should be regarded as the framework for such revision, based on the principles of equitable, rational, and efficient use of the spectrum.

Key words: Radio Regulation No. 4.4, acquiescence in international law, Direct-to-Device (D2D) satellite connectivity, WRC-27, derogation mechanism.

Дата першого надходження статті до видання: 10.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)